

## שיעור על חלוציות והעלייה השנייה

### מטרות:

1. להכיר את המושגים שקשורים בחלוציות בצורה כיפית ומעוררת
2. היכרות של התלמידים עם מיתוס העלייה השנייה

### התובנה המרכזית:

העלייה השנייה היא חלק משמעותי מההיסטוריה של מדינת ישראל

זמן	עזרים	דגשים	כותרת
10	טוש, לוח	חשוב להכין מראש את המושגים	תופסים קו
5	טוש, לוח		שמש אסוציאציות
10	דפי שאלות, עטים		שאלון עליות
15	אבני דומינו	(נמצא בנספח נפרד)	דומינו עליות
30	סרטון, דפי שאלות, אמצעי הקרנה.	כדאי שהמורה תצפה מראש בסרטון	סרטון על העלייה השנייה
10	דפים עם מה אנחנו הולכים לעשות		מה אנחנו הולכים לעשות
10			סיכום קצר

### מהלך:

#### 1. תופסים קו

מחלקים את הכיתה לשתי קבוצות. בכל פעם נציג מכל קבוצה ניגש ללוח ותפקידו לצייר את המושג שניתן לו על ידי המורה. לכל קבוצה יש דקה להספיק כמה שיותר מושגים. בתום דקה התור עובר לקבוצה השנייה. מסיימים אחרי כמה תורות (או שכשנגמרים המושגים).

#### המושגים:

עלייה שנייה	המדינה שבדרך	הטכניון	אנטישמיות
חלוצים	עבודת אדמה	הקבוצה	היישוב העברי
כנרת	יהודי חדש	השומר	דגניה
קיבוץ	ציונות	דת העבודה	תנועות נוער
מושבה	איכרים	פועלים	המנדט הבריטי
החייאת השפה העברית	סוציאליזם	היישוב הישן	הרצל
	תל אביב	הגולה	

#### 2. שמש אסוציאציות

- ← מה עולה לכם בראש כשאתם שומעים את המילה חלוצים?
- ← איפה שמעתם את המושג?
- ← אתם מכירים חלוצים (לא מכדורגל...)?



### 3. שאלון עליות

נותנים לכל אחד שאלון שינסה לענות מאיפה ההורים/ הסבים שלו עלו.

- א. מאיפה סבא/ סבתא/ אמא/ אבא שלי עלו? (משני הצדדים!)
  - ב. מתי הם עלו?
  - ג. למה הם עלו?
- תענו רק על מה שאתם יודעים. אם לא יודעים שנה מדויקת לכתוב תקופה. מה שלא יודעים, לא לענות.
- ← מי רוצה לשתף?
- ← מי לא ידע לענות?
- ← למה בכלל אנחנו צריכים לדעת את הדברים האלה? למה צריך להתעסק בעבר?

### 4. דומינו עליות

בשביל להבין קצת יותר את הסיפור, נשחק משחק דומינו. כל חניך יקבל אבן דומינו שבצד אחד שלה יש שאלה ובצד השני שלה יש תשובה של שאלה אחרת. הכיתה תצטרך לענות על השאלות כמה שיותר מהר ולהרכיב את הדומינו (רמז, בסוף יוצא מעגל...).

אם אין מספיק חניכים כדי להביא פתק לכל אחד, לחלק לזוג או לשלשה.

שאלות:

1. באיזה שנים היתה העלייה הראשונה? 1882-1904
2. מה אפיין את עולי העלייה הראשונה? עולים כמשפחות, רובן דתיות מסורתיות
3. מי שלט בארץ בתקופת העלייה הראשונה? השלטון העות'מאני (עלייה ראשונה)
4. איזה ישובים הוקמו בתקופת העלייה הראשונה? ראשון לציון, פתח תקווה, חדרה ועוד.
5. מי תמך כלכלית בהרבה מהישובים שהוקמו בתקופת העלייה הראשונה? הברון רוטשילד
6. באיזה שנים היתה העלייה השנייה? 1904-1914
7. מה מאפיין את עולי העלייה השנייה? יותר צעירים רווקים ורווקות ופחות משפחות.
8. מי שלט בארץ בתקופת העלייה השנייה? השלטון העות'מאני (עלייה שנייה)
9. איזה צורת יישוב חדשה קמה בתקופת העלייה השנייה? קבוצות וקיבוצים החיים בשיתוף.
10. איזה ישובים הוקמו בתקופת העלייה השנייה? תל אביב, קבוצת דגניה, קבוצת כינרת, תל חי ועוד.
11. מה היה התפקיד של חוות כנרת? להכשיר עולים יהודיים לעבודת אדמה.
12. מה חידשו עולי העלייה השנייה? את העבודה העברית והשמירה העברית
13. באיזה שנים היתה העלייה השלישית? 1919-1924
14. מה הבדיל בין העלייה השנייה לעלייה השלישית? מלחמת העולם הראשונה.
15. מי שלט בארץ בתקופת העלייה השלישית? המנדט הבריטי.
16. איזה ישובים הוקמו בארץ בתקופת העלייה השלישית? קיבוץ עין חרוד, בנימינה, רעננה ועוד.

### 5. סרט העלייה השנייה

נראה עכשיו סרט על העלייה השנייה

<http://www.youtube.com/watch?v=w2yber3ty7o>

לפני הסרט נחלק את הכיתה לחמישיות וכל חמישייה תקבל רשימת שאלות ותצטרך לענות תוך כדי הסרט. הקבוצה שתענה על הכי הרבה שאלות נכון תנצח!

1. איזה עוד אפשרויות היו ליהודים באירופה חוץ מלהיות ציונים ולבוא לארץ ישראל?



2. למה החלוצים מהעלייה הראשונה לא רצו להעסיק את החלוצים מהעלייה השנייה בעבודה חקלאית?
3. איך קראו לארגון השמירה הראשון בקם בארץ?
4. על מה הנשים מתלוננות?
5. למה המשרד הארץישראלי החליט להביא עולים מתימן?  
אחרי הסרט נעבור על התשובות ונפתח דיון בהתאם לרמת הכיתה ולזמן שנשאר (אפשר לאסוף ציטוטים מהסרט על הלוח תו כדי ההקרנה ולהתייחס אליהם אח"כ):
- ← למה החלוצים באו לארץ? מה היה להם חשוב?
- ← מה הם הקימו? מה הם ניסו לעשות?

## 6. דיון סיכום

- מציירים על הלוח שמש בתוכה כתוב 'העלייה השנייה'. מבקשים מהתלמידים לומר מה הם קלטו מהסרט לגבי העלייה השנייה.
- ← האם שמעתם על העלייה השנייה לפני השיעור? מה חשבתם, מה ידעתם?
  - ← למישהו כאן יש סבתא או סבא שהיו בעלייה השנייה? מכירים את הסיפור שלהו?
  - ← איזה ביקורת יש בסרט על החלוצים? האם זה רלוונטי עדיין למציאות בישראל 2014 (הביקורת על האפליה העדתית בין פועלים יהודים אשכנזים לפועלים יהודים מזרחים)
  - ← איזה דברים הקשורים לעלייה השנייה קיימים עד היום? (אפשר לעזור להם – קיבוצים, מפלגות, ספרות (ברנר, רחל), מושבות, שמות של רחובות וכו')

## 7. נקודות לסיכום של המורה:

- ☞ החלוצים עיצבו את פניה של מינת ישראל, הם עשו הרבה דברים יפים, שחלקם קיימים עד היום, וגם כמובן טעויות רבות, ככה זה כשלוקחים סיכונים.
- ☞ השפה העברית חייבת הרבה לאנשים שפשוט החליטו להתחיל לדבר בה, למרות שההורים, המורים והחברים האחרים שלהם לא ידעו אותה. לכן הם גם היו צריכים להמציא כל כך הרבה מילים...
- ☞ חבר'ה בגיל שלכם (16-17) בחרו לעזוב את ההורים שלהם ואת כל החיים המבטיחים שלהם וללכת למדינה שהחיים בה קשים בגלל שהם האמינו במשהו. אולי כדאי לנו גם ללמוד מהם על בטחון עצמי ותעוזה.